

Seguidor de Salvador Molet

Gerros de flors

Segle XVIII

Oli/tela

81 x 59 cm

Museu d'Art de Girona Núm. reg. 251.715, 251.716,
251,717

El Museu d'Art de Girona conserva tres quadres amb gerros de flors ubicats sobre una lleixa, que evocuen els arranjaments florals d'una casa benestant. Es tracta d'obres de caire decoratiu que s'insereixen dins la subcategoria de la pintura de flors, la qual sovint s'ha interpretat des de perspectives metafòriques o religioses: la fugacitat dels plaers terrenals o la llibertat de la natura salvatge en comparació amb la natura domesticada i condemnada a morir. Els quadres són dignes de l'ofici pictòric, ja que estan fets amb precisió descriptiva, combinant el cromatisme de les diferents varietats florals, i ofereixen la versemblança de trobar-se davant un producte natural. Les teles són deutores dels models usats per artistes valencians de finals de segle XVIII com Benet Espinós. Els paràmetres pictòrics ens condueixen a pensar en un jove que s'estaria formant a l'Escola de Belles Arts de la Llotja durant el primer quart del segle XIX, segurament sota el mestratge d'un pintor de flors com Salvador Molet.

Es tracta d'una sèrie de tres quadres amb la mateixa temàtica —gerros de flors ubicats sobre una lleixa—, que evoca els arranjaments florals d'una casa benestant. Els rams estan pintats amb precisió descriptiva, com demostra el seu efecte vistós i cromàtic. Les flors són variades i ben combinades: roses, anemones, peònies, campanetes, narcisos i corniols. Dos dels tres gerros són de vidre i el darrer és de metall i daurat (amb la part inferior semiesfèrica gallonada), receptacles luxosos per exaltar la humil riquesa del jardí de la natura. Els rams són frondosos i els gerros s'ubiquen al centre de la composició, amb un fons obscur neutre i un inexistent joc d'ombres. També s'adverteix la presència d'animalons als quadres: en un només hi ha una papallona que voleteja enmig de les flors (núm. reg. 251.715), en un altre hi ha una papallona i una cadenera que espicossa una flor (núm. reg. 251.716) i al darrer s'hi observen dues papallones més (núm. reg. 251.717). A les tres pintures hi ha restes de flors que han caigut a la vora del gerro, un fet que li atorga al ram una sensació de producte natural i fresc.

La pintura de flors és una subcategoria dins les natures mortes. La jerarquia dels gèneres pictòrics havia considerat com un producte menor els quadres que representaven gerros o cistelles de flors, igual que passava amb la resta dels bodegons. Les idees acadèmiques preferien escenes amb personatges que il·lustressin temes de caire religiós o històric, ja sigui perquè s'inspiraven en una narració o perquè es considerava més complex el fet de pintar figures humanes que objectes inanimats. Es tracta de criteris avalats per prejudicis que s'arrelaven en visions parcials de la realitat, com per exemple que aquest tipus de pintura fos una eina formativa per als joves pintors, o que només tenien valor pel seu vessant decoratiu (cosa que s'interpretava despectivament com una «cosa de dones»). Però les flors també constitueixen un tema amable i recurrent dins la història de l'art, perquè artistes de totes les èpoques les han representat o s'hi han inspirat. L'aparició de la pintura de flors com a gènere autònom neix a finals del segle XVI i està fortament relacionada amb l'interès creixent per la botànica en aquella època, ja sigui per estudi científic o per raons comercials. Tal fou la demanda que van sorgir tallers especialitzats en exclusiva a pintar la temàtica floral. Caravaggio afirmava que «tanta feina hi ha en fer un bon quadre de flors, com un de figures», perquè l'esforç d'enfrontar-se amb la realitat era el mateix.

Els gerros de flors tenen un component purament visual i decoratiu, però sovint s'interpreten des d'un punt de vista simbòlic, cosa que obre la porta a múltiples significats, ja sigui de caire metafòric o religiós. La presència d'una papallona o que una poncella estigui fora del gerro damunt la lleixa, al marge de transmetre l'absència humana, també ens recorda la fugacitat dels plaers terrenals, ja que els insectes tenen una vida limitada i l'atractiu de les flors s'esvaeix de forma efímera. No s'ha de descartar l'existència d'aquesta segona lectura contraposada, atès que la cultura barroca és fortament simbòlica, i pot tractar-se d'una reflexió per no convertir el pas per aquesta vida en una experiència vanitosa per a l'ànima. Aquest joc de metàfores i paradoxes arriba a límits insospitats, com el fet que les flors siguin el triomf de la llibertat, però que es trobin constretes dins una cistella fabricada per l'home, un artefacte que transforma la natura silvestre i viva en una natura domesticada i condemnada a morir.

Aquestes natures mortes del Museu d'Art de Girona estan ben concebudes i són dignes de l'ofici pictòric, però es percep un alt grau d'artificiositat, cosa que ens condueix cap a un pintor de qualitat mitjana, ja que no s'aconsegueix una versemblança total. Es tractaria d'un pintor actiu durant el primer quart del segle XIX que s'hauria educat artísticament a l'Escola de la Llotja de Barcelona, possiblement a redós d'un mestre de flors com Salvador Molet (Barcelona, 1773-1836). A les pintures s'hi observen paràmetres pictòrics deutors dels models valencians del segle XVI-II, a través d'obres de Benet Espinós (València, 1748-1818). L'escola valenciana filtra l'art floral europeu des de dos referents pictòrics: l'escola flamenca del segle XVII, amb pintors com Ambrosius Bosschaert el Vell (Anvers, 1573 – La Haia, 1621); o l'escola napolitana de la primera meitat del XVIII, amb gerros de flors com els de Gasparo López (Nàpols, vers 1677 – Florència, 1732) o sobretot els del seu deixeble Giacomo Nani (Porto Ercole, 1698 – Nàpols, 1755), alguns dels quals van arribar als palaus reials d'Aranjuez o de Riofrío (Segòvia), com a regal del futur Carles III a la seva mare Isabel Farnese. Tampoc cal oblidar la influència de la pintura de flors del mallorquí Guillem Mesquida (Palma, 1675-1747), en la qual s'adverteix la seva formació a Roma, ni els referents catalans com Francesc Bal (noteu el gerro de flors que hi ha al retrat de Francesc de Navès realitzat el 1746, conservat al Museu de Cervera, MCC 1671).